

Debats comunitat educativa

El pati, espai en transformació

Organitza:

Consell Escolar Municipal del Districte de l'Eixample

Ponents:

Carme Cols i Pitu Fernández (El Safareig)

Mariana Morales (Reinventando Patios)

Inara Hasanova (Arquitecta paisatgista)

**Soc
de
barri.**
Viu, Informa't i participa.

Districte de
l'Eixample

Ajuntament de
Barcelona

Des de fa un temps vam crear el bloc EL NOU SAFAREIG que intenta ser com un rebot que es va omplint d'experiències, reflexions, referents i documentació per poder compartir i créixer junts.

Som aquí representant moltes comunitats educatives, compartint els seus processos. Amb elles podem captar tot el que passa quan es transformen espais col·lectivament, implicats en un procés educatiu en coherència amb un concepte de nen, d'escola i de comunitat.

Experiències, camins oberts on cadascú fa el seu propi recorregut des de la corresponsabilització.

Mirem aquest espai com un
aliat per al canvi?
Un aliat d'obertura de l'escola?
Un aliat per a la continuïtat de
projectes?

Atendre, acollir
la diversitat

El plaer
d'aprendre junts

Atendre, acollir la diversitat

Una vida, dinàmica, estable, que s'acomoda al progrés evolutiu i d'aprenentatges de cada nen i nena. Amb ritmes ordenats però flexibles, adequats a cada realitat i a cada situació concreta

Tots els adults comparteixen l'educació dels nens i nenes des dels seus respectius rols i sabers. Les famílies, les educadores i altres professionals que intervenen en les escoles estableixen relacions d'intercanvi d'experiències, criteris i opinions sobre l'educació dels nens i nenes.

Una imatge com a metàfora del que significa la riquesa de la participació i recerca en comunitat.

CORRESPONSABILITZACIÓ Un camí i una filosofia ben definida. No volem ma d'obra de les famílies

Cada pedra és necessària. Tothom aporta per transformar realitats que ja no és un somni.

Formació per afinar i enriquir les mirades.

Una formació no només per als mestres, sinó una formació pensada per a tots: infants, famílies, tècnics...

L'observació, l'acollida, l'escolta, acompanyant les voluntats que flueixen a partir de les demandes de tota la comunitat educativa.

És una manera de fer petites actuacions que van obrint un camí de recerca, d'accions que van ampliant el grup, les comissions de treball i trobades.

Comissions que van trobant eines per posar sobre paper un projecte que sigui capaç d'il·lusionar l'escola i als que gestionen la política del municipi. La participació per presentar-se i per donar visibilitat al projecte.

Què ens diu Tonucci?

“...donar als nens un paper de protagonistes, concedir-los la paraula, permetre'ls que expressin les seves opinions i col·locar-nos, nosaltres els adults, en l'actitud d'escoltar, de desig de comprendre i de voluntat de tenir en compte el que els nens diuen ... Fer parlar als nens no vol dir demanar-los que resolguin els problemes de la ciutat. Significa, en canvi, aprendre a tenir en compte les seves idees i les seves propostes.”

(Tonucci 2015)

Quines són les necessitats de les comunitats educatives?

Observem el que passa al nostre entorn.

Anem amb cotxe a l'escola...

Anem a peu...

Poble, ciutat, horaris...

MEDI AMBIENT: Cap a on mirem?

<http://www.elperiodico.com/es/medio-ambiente/20171105/cumbre-de-clima-bonn-objetivos-6399559>

POBRESA

DESIGUALTATS

Com gestionar aquests espais per fer-los més humans, saludables i habitables?

Espais que s'han construït des de criteris lluny de les necessitats dels infants i dels seus aprenentatges.

Principis fonamentals d'actuació de l'Escola de Bosc de Barcelona.

Quines són les necessitats actuals?

Els **principis fonamentals** de l'actuació de l'Escola del Bosc.

Primer: El coneixement de l'infant i el respecte de la seva personalitat i dels seus drets han de ser els eixos sobre els quals ha de girar l'educació.

Segon: L'infant ha de ser considerat el centre del sistema educatiu.

Tercer: La vida en plena natura és un factor essencialíssim d'una cultura integral.

Quart: La salut i les forces físiques són una condició indispensable i pròpia de tota adquisició de forces intel·lectuals.

Cinquè: S'ha de posar l'infant en contacte directe amb les formes de la vida, amb la natura i amb el treball humà, per tal que adquireixi nocions immediates dels éssers i de les coses.

Sisè: Programa restringit, limitació d'hores d'estudi i metodologia apropiada per tal d'aconseguir un màxim de rendiment amb un mínim d'esforç intel·lectual.

Setè: Preocupació constant i preferent per la millora de l'infant com a ésser moral, formant-li el caràcter, desenvolupant-li la individualitat i els sentiments socials i patriòtics.

Vuitè: Disciplina familiar de manera que la vida de l'escola sigui una imatge veritable de la llar domèstica.

"Nosaltres, els adults, hem de fer i ens han de preocupar dues preguntes. La primera, que tots ens hem fet alguna vegada, és la pregunta: ¿quin món deixarem als nostres fills? Sabem que tenim molt a fer perquè aquest món sigui habitable.

La segona pregunta indiscutiblement important i essencial és: ¿quins infants deixem al món? Deixarem al món uns infants capaços de pensar i de reflexionar? O deixarem uns infants manipulats per una societat de consum que farà el que voldrà? Intervenció de Philippe Meirieu a la II Jornada Marta Mata, organitzada per la Fundació Àngels Garriga (Safores-Tarragona 2013), destacant les paraules del filòsof alemany **Hans Jonas**

Què podem fer? Podem fer una llista de petites coses que des de l'escola podríem potenciar?

La formació pot ser un llarg camí que ens fa trobar elements essencials per respondre aquestes dues preguntes.

Per pensar i equipar els espais exteriors necessitem trobar-hi resposta.

Què aporten aquests materials?

La nostra motxilla forma part d'una cultura d'escola. Hi ha moltes imatges i accions que ens parlen de conceptes molt integrats que sabem que volem canviar. Un canvi que iniciem des del diàleg i la complicitat amb la comunitat educativa.

Definir quin és el concepte d'infant, d'escola, de comunitat és un camí cap a la coherència en el fer i ser.

La pedagogia de l'escolta

Un camí gens fàcil ...

Pensar, construir, habitar **escoltant els infants**. Escoltar de diferents maneres.

Hi ha molts estudis que demostren que la natura té una influència positiva en el desenvolupament dels processos cognitius.

El concepte educatiu,
l'organització del temps, dels
materials, de les propostes que
volem oferir a l'espai exterior
ens ajuda a fer **un disseny
compromès amb una
pedagogia respectuosa.**

**Creure que els INFANTS SÓN
CAPAÇOS, SÓN SOCIABLES, i volem
actuar en conseqüència**

L'ESPAI ha d'estar integrat en la capacitat que té l'adult per estar a prop del nen. Entre l'adult i el nen hi ha d'haver un diàleg per a millorar aquest espai. Promocionar una cultura de l'espai per a que l'infant s'hi reafirmi. El lloc on s'esdevé la situació educativa té un llenguatge propi, "parla " i influeix en el comportament individual, té capacitat de comunicar. És un llenguatge silenciós pot comunicar més que algunes paraules. Que transmet el nostre espai?

Creure en un nen, nena, capaç, competent, curiós, lliure, confiat, i oferir-li en consonància propostes per desenvolupar les seves capacitats, és fonamental en el treball a compartir amb les famílies dels centres.

Formació conjunta amb les famílies, amb tota la comunitat. Des de diferents disciplines: pedagogia, paisatgisme, jardineria, biologia, medi ambient...

Són moltes les escoles que van fent passos il·lusionats trobant processos participatius.

L'escola pública Barnola d'Avinyó ens comunica: *Utilitzem la transformació del pati per generar processos participatius de canvi en la COMUNITAT EDUCATIVA.*

**Espais que han de reflectir l'essència vital
dels sabers bàsics per a la humanitat:**

**comunicació, cultura, ciència,
salut, ciutadania i creativitat**

**que, com diu Marta Mata, "són l'aliment de la
fam de formació humana de la infància, des
del primer moment i al llarg de tota la vida"**

Un currículum global, viscut en cada moment tenint en compte l'essència vital dels sabers bàsics per a l'humanitat.

Laboratori de la vida,
de les percepcions,
de les sensacions ...

QUÈ ÉS EL QUE FA QUE UN PATI SIGUI AGRADABLE I EDUCATIU?

Sociabilitat

Ús

Estètica i benestar

Accessibilitat

Respecte a la sociabilitat:

Que acullin la diversitat, cohesionant el col·lectiu.

Sentiment de comunitat, d'identitat, de pertinença a un grup.

Cooperatiu, interactiu.

Singular, amable, acollidor, que convida a quedar-s'hi.

Obert a l'ús comunitari.

Escola pública JM Ciurana de Sant Boi de Llobregat

Respecte a l'ús que se'n fa:

El joc com a essència bàsica per a tots els infants

Laboratori d'aprenentatges.

Interactuar amb els elements naturals i amb tots els sentits

Donar valor als aprenentatges que es fan a l'espai exterior

Crear escenaris, ambients provocatius, intel·lectuals, sensorials, emocionals, socials...

Ha de ser un espai actiu, vital, divertit, especial, dinàmic, útil, festiu.

Escola pública Pla de les Vinyes de Santa Coloma de Cervelló

Escola bressol municipal Xiquets i xiquetes de Valls

Respecte a l'estètica i el benestar:

Segur, cuidat.

Verd, atractiu, provocador.

Possibilitat de córrer, caminar, seure, descansar.

Poder desplaçar-se i conviure amb cadira de rodes.

Que pugui esdevenir històric pels records, la sensorialitat, les emocions viscudes.

**Respecte a
l'accessibilitat i
enllaços:**

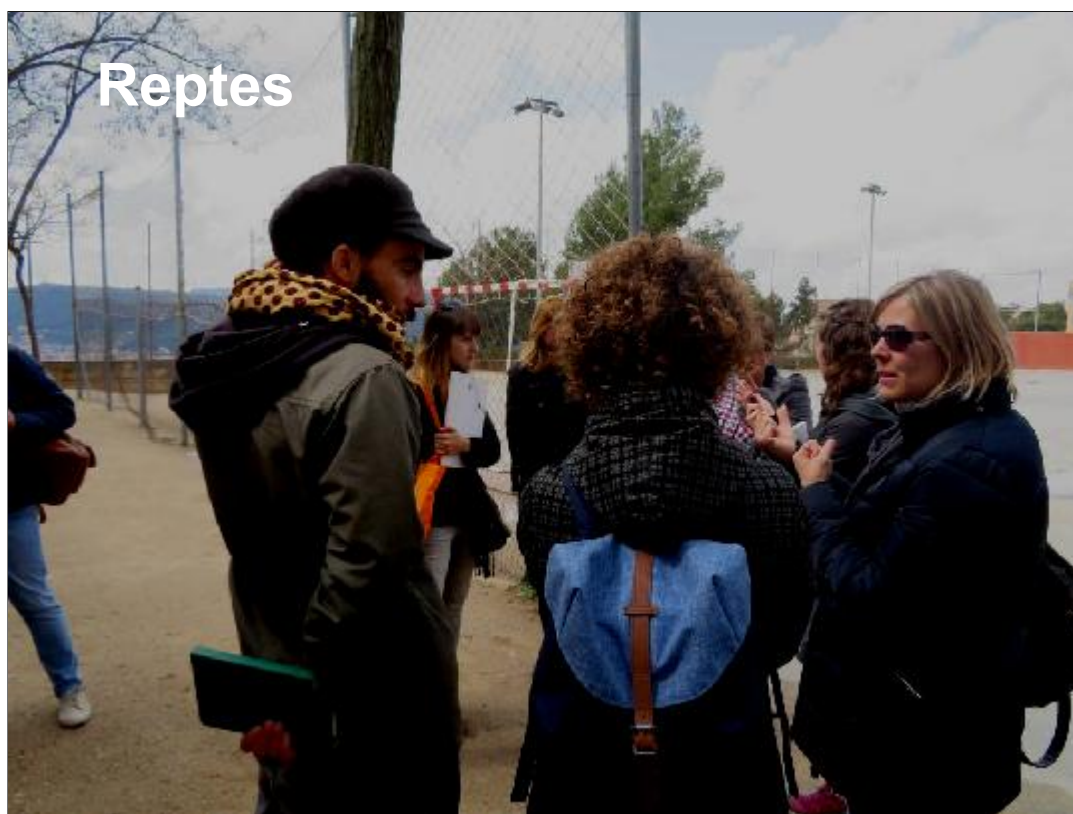
**Continuïtat dels espais
interiors i exteriors.**

**Connexions adequades
entre espais específics**

**Autonomia de moviment
entre espais**

Integrat en el seu entorn

Per dur a terme una transformació s'han d'afrontar alguns reptes i abordar alguns temes.

Compartir i construir amb tota la comunitat educativa un canvi de visió sobre els espais exteriors en sintonia amb el projecte de l'escola.

Que els mestres acullin el projecte.

Treball conjunt en una comissió mixta mestres/famílies/infants (comissió de pati)

Escriure el projecte de transformació.

Aprovar-lo en el Consell Escolar.

Presentar-lo a les famílies en les assemblees i treballar-lo en les reunions dels diferents grups o comunitats de l'escola.

Donar visibilitat i oportunitats de participació en els processos.

Un projecte obert i dinàmic que no s'acaba en un disseny, que es contempla en un procés, que s'inicia sense data d'acabament perquè suposa un compromís de transformació permanent integrat en la quotidianitat de l'escola.

Normatives i legalització

Trobar solucions per fer possibles espais construïts per la comunitat tenint en compte les normatives i assegurant la seva homologació.

Si tothom assumeix que una iniciativa es pot dur a terme, amb l'acompanyament dels professionals adequats, serà possible.

La corresponsabilització en el manteniment de les actuacions ha de formar part del projecte de transformació.

Comptar amb professionals o empreses que puguin certificar anualment el compliment de les normatives.

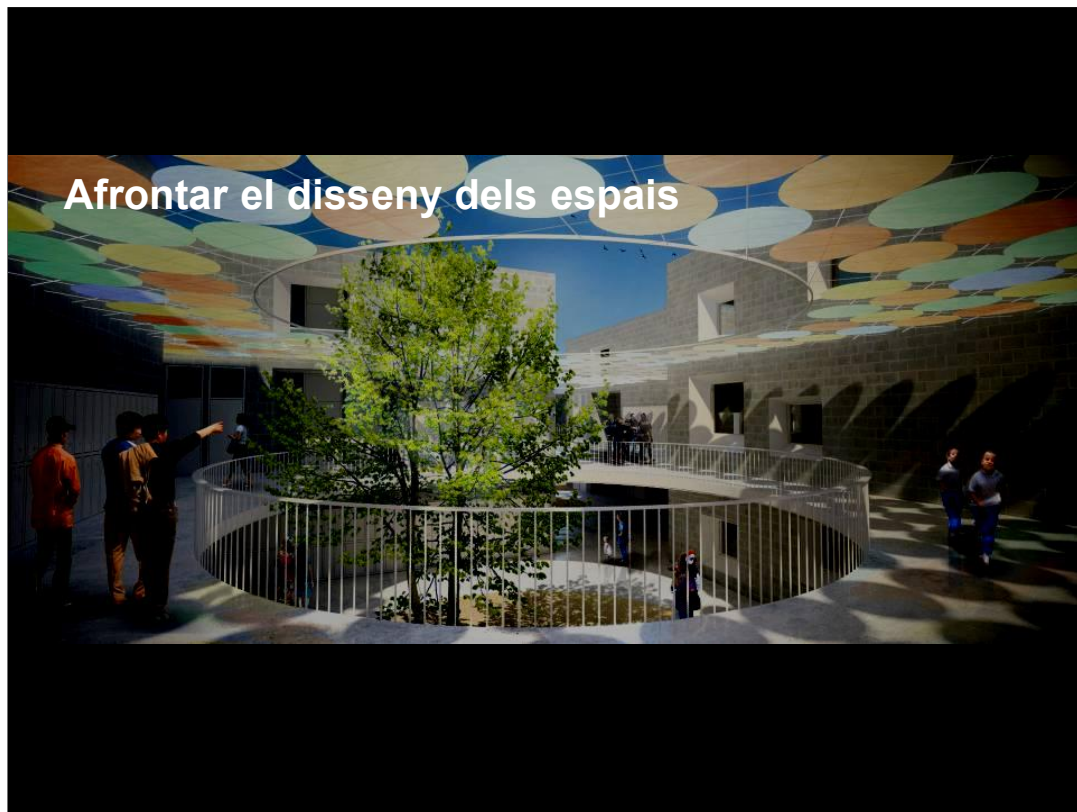
L'esperit de les normatives actuals és positiu i ens ajuda a fer les coses sense perills. Com consta a la seva introducció: "...sense cap risc no s'educa.

El joc pretén oferir als infants la possibilitat de trobar uns riscos acceptables com a part d'un aprenentatge estimulant, desafiant i controlat"

Gestió de la comunitat, els seus components i el procés

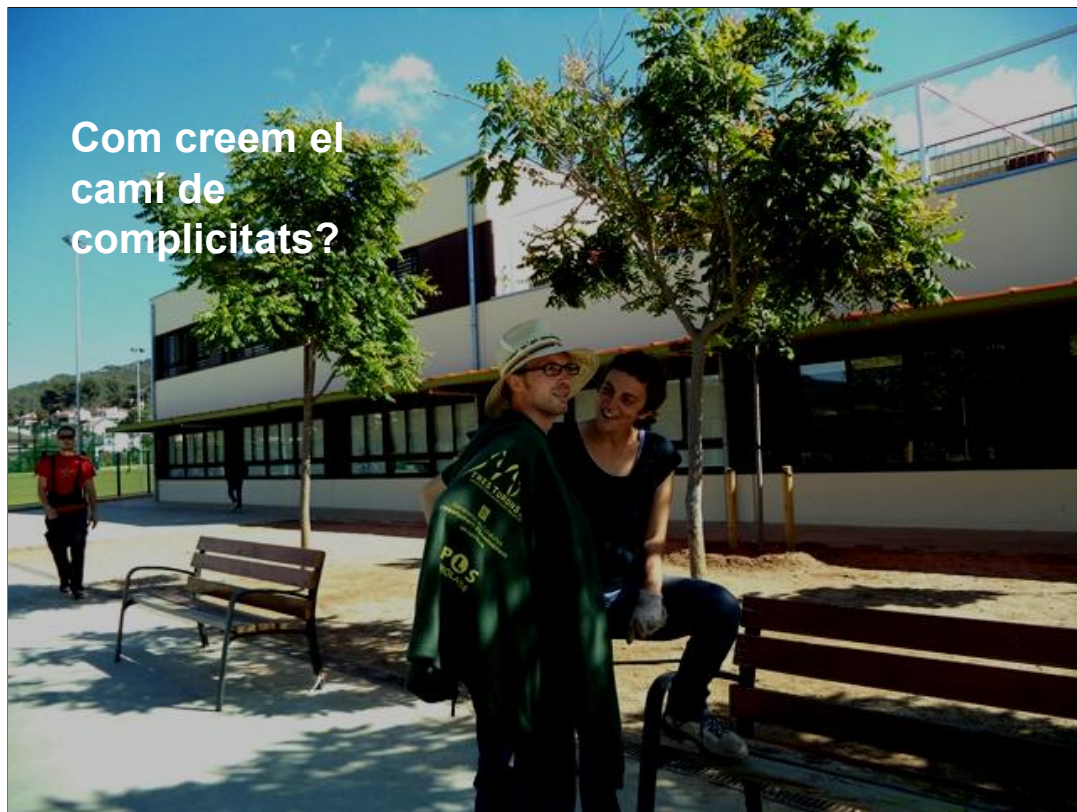
- Atendre la singularitat dels diferents espais i de la diversitat de comunitats.
- Trobar lideratges positius.
- Corresponsabilització en el fer i en el sabers, com a filosofia bàsica.
- Tenir clars els beneficis que aporten els projectes compartits.
- Descartar la idea de considerar les famílies com a simple mà d'obra.

Trobar la complicitat i acompanyament de bons professionals: arquitectes, paisatgistes, biòlegs, jardiniers, bioconstructors. Sovint aquests professionals els trobem formant part de les comunitats educatives. O en les associacions de veïns de la zona. O en els propis ajuntaments que faciliten el seu servei.

Els reptes es construeixen amb estratègies i accions.

Iniciant un camí de complicitats amb jardineros, arquitectes del territori.
Necessitem un equip potent i dinamitzador de la comunitat.

Com pot satisfer l'espai a les persones?

Quins materials escollim?

Quins materials retirem?

Quins materials potenciem?

Com fer-los pensar més enllà del concepte de pati que sempre han viscut en el qual han estat únicament actuant en un entorn pla, dur, gairebé sense naturalesa, durant els minuts d'esbarjo en què el futbol i els conflictes moltes vegades han estat els protagonistes?

Com reconèixer que entre ells hi ha una diversitat de demandes insòlites en aquest model de pati?

Com provocar el seu interès per un espai més coeducatiu, més saludable, amb més oportunitats per a l'educació física?

Hem de ajudar-los a afegir una a les tres erres del concepte actual d'escola verda: RECICLAR, REDUIR, REUTILITZAR → RENATURALITZAR

Trobar professionals que puguin ajudar a pensar.

Com afrontar el disseny en un espai exterior?

Inara Hasanova en el Curs de Sostenibilitat a l'escola pública LES COMETES de Llorenç del Penedès.

Interaccions amb professionals.

El jardiner Joan Bordas amb els infants representants de l'escola pública TRABENCO de Madrid

Reunió amb els representants dels infants de l'escola pública Martínez Valls d'Ontinyent (País Valencià) per posar en comú totes les propostes de transformació del pati.

La posada en comú de les propostes dels nens i de la comunitat ens permet mirar i veure amb lents que afinen actituds, els valors explícits i conscients que volem veure.

Mirades compartides de sabers que cadascú aporta al voltant d'un projecte per fer de l'escola un espai de vida.

Tornem a trobar la cita de Loris Malaguzzi:

Si l'escola i els pares conflueixen en una cultura de col·laboració, interactiva, que és una decisió racional i avantatjosa per a tothom, perquè tots treuen experiències més carregades de sentit, llavors es comprèn com és de pròxima i profunda la pedagogia de la participació i de la investigació.

Loris Malaguzzi a "El viatge amb els drets dels infants"

CRITERIS

Funcionalitat i sostenibilitat

- Paviments diversificats per a la convivència interior, exterior i l'entorn. Generant alguns desnivells i amb diferents textures per a jocs de moviment, de repòs, de silenci, distribuïdors de propostes. Renovables amb coherència als jocs que s'han d'anar modificant.
- Vegetació autòctona i sostenible, resistent a la sequera i les plagues. Reg per degoteig automàtic. Arbrat adequat per a les necessitats de sol/ombra.
- Compliment normatiu, mínim manteniment.

Estètics

- Ambientació natural. Pensar en el conjunt i en els seus entorns. Senzillesa i confort
- Conèixer el que no volem, cautxú, tanques, colors infantilitzats, plàstic, etc.
- Coordinar les diferents propostes, vegetació, jocs, serveis

Tècnics

- Consultar diferents professionals
- Compartir els sabers treballant amb la comunitat educativa
- Utilitzar serveis i recursos de proximitat

CRITERIS

Funcionalitat i sostenibilitat

Paviments diversificats per a la convivència interior, exterior i l'entorn. Generant alguns desnivells i amb diferents textures per a jocs de moviment, de repòs, de silenci, distribuïdors de propostes.

Vegetació autòctona i sostenible, resistent a la sequera i a les plagues. Reg per degoteig automàtic. Arbrat adequat per a les necessitats de sol/ombra.

Preveure els perills i educar en el risc. Coneixement normatiu.

No fer més coses de les que se'n pugui fer el manteniment.

Estètics

Ambientació natural. Pensar en el conjunt i en els seus entorns. Senzillesa i confort.

Conèixer el que no volem: cautxú, tanques, colors infantilitzats, plàstic, etc.

Coordinar les diferents propostes, vegetació, jocs, serveis.

Tècnics

Consultar diferents professionals: jardiners, arquitectes, paisatgistes, etc.

Compartir els sabers treballant amb la comunitat educativa.

Utilitzar serveis i recursos de proximitat

Qüestions tècniques i de gestió que cal abordar en un procés de transformació.

Moltes gràcies per la vostra atenció!

Carme Cols ccols@xtec.cat

Josep Fernàndez jfernand@xtec.cat

www.elsafareig.org

www.elnousafareig.org

El Safareig a Facebook